

Պարոն Բ. Նստարանցը հարգրում է՝
—Աղայանի մերձակայքում գտանվող Ա.
տունանտի ուսումնական մարզի Տ ին թու-
րքըր գրադեղ էին ուխտադները հան-
ապարամած հտհ-կարտիրը մօտ 60 ա.
մադակիրախ:

Կարծում եմ, որ զերազմանասնեկ
բարեզարկութեան հարցը առաջ բերիւ
կարողայանք նաև պարբեր, թէ որով
բարշտկան պարտաւորութիւններ և որ
սկ բարորական շահեր պիտի չարմեն մ

Գերեզմանատան վերոյիշեալ նշանակու
թեամբ որևորևա՞մ մեք աւելորդ չը հա
մարեցինք այս մեր մի քանի տողերը ուր

— Առհասարակ բարեկենդանը մեզան-
անցնում է միշտ զեղիլ ու շռալլ կեանքով,
այդ զեպքում նա ստանում է նշանակույթ
«հարակենդանի», ըստ որում ինչ մեծ էություն

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍՊԱՆԻԱ.

Դոն-Կարլոսի դիւաւոր կողմնակիցները մէկ իր ամեն կարերեան թողնելով կարող տանց զօրծը յայտնց իւր հպատակութիւնը թագաւոր Ալէքնտին: Նա այժմ աշխատում է ամեն կարգով իւր խորհուրդներով համոզել կարողանաց հաշտուի Ալէքնտին կառավարութեան հետ եւ հնազանդել նորան: Նորա խորհուրդիները շնորհիւ առանց հետեւների եւ կարողանա զօրակասներից եւ զօրերից շատերը արդէն թողում են կարողների շահակը եւ ընդունում Ալէքնտին իշխանութիւնը: Մաս լիդի կառավարութիւնը իւր կողմնակից

լրագրիները միջոցով յայտնում է, որ նա մասնակից չէ կարերային խորհուրդներին և թէ այդ խորհուրդները, որ կարերան առաջարկում է Գոն-Կարյոսի կողմնակիցներին, բողոքով չեն նշոյն, որ յայտնած էին միանգամ թագաւորականագրարարութեան մէջ, որ ուղղած էր Բիսկայի և Նա-յի Գոն-Կարյոսի նախնական շեռակարար Ալ-ֆոնսի կառավարութիւնը ցանկանում է ցոյց տալ իրան անմասնակից կարերին զործումը: Մէկ կողմից Imparcial լրագիրը ասում է, որ կարերան Մարտի 18-ին երկուեւ Ալ-ֆոնս թագաւորին փարիզի Սպանական գեւ-պանատանը և թէ վճռած է պահպանել նորա կողմից աստիճանները և շքանշանները: Ենչպէս Հեռագիրը հաղորդում են Սանտանդերից կարերային կ'իմաստ-րեն այսուհի Մարտի 24-ին ինչպէս սպա-րազետի Միլանոյն ժամանակ Մարտի 24-ին Epoca լրագիրը արտայայտում է այն միտքը, թէ կարերային միանգամ Ալֆոնսականների հետ կ'օգնի երկրի շուտ խաղաղութիւն գտ-նելուն: Մարտի 24-ին լրագիրը յիշեցնում այն ազատամարտ զաղապարներին մասին, որ կար-երան սեպտեմբերի 1-ին Անգլիայում, ապա ցոյց տալով թէ անկարելի է հաշ-տեցնել առաջիկայ կարգաւորանքի մասին սկզբունքները և ձգտումները, որոնց ներ-կայացողներն էր կարերան, ներկայ կարգ-աւորանքի մասին կրեւորի և չափազանցու-թիւնների հետ: Այդ միտքն ուրիշ ար-տայայտում է և ինքը կարերան իւր վեր-ջին յայտարարութիւնում մէջ, որ ուղղած է Սպանական ժողովրդին մարտի 18-ին: Այդպիսով Մարտի 24-ին կառավարութիւնը հետեւողականապէս աշխատում է իւրեան անմասնակից ցոյց տալ կարերային զոր-ծողութեանը, այն նպատակով, որ ցոյց տալ Սպանական ժողովրդին թէ այդ բանը յաւանքալի է կարերային արատ կամքից, և թէ նրան այդ հնազանդութիւնը Ալ-ֆոնսին նման է այն հնազանդութիւննե-րին, որ գնահատում են իւրեան յաւանք-րեց թագաւորի ազդարարութիւնները: Բացի դրանից Ալֆոնսի կառավարութիւնը կամենում է ցոյց տալ, թէ նա զորանով կատարում է թագաւորի յայտարարու-թեան մէջ առաջարկած պայմաններից մինչ:

Մարտի 24-ին հաղորդում են, որ Նա-պոլիտի չորրորդ զորաբանին զորաւորը, որ կարողանաց լաւ զորավարները մինչ է, եկաւ Վերանդա յայտնելու հնազանդու-թիւնը Ալֆոնս թագաւորին: Նորա հետ եկան միևնոյն նպատակի համար իւր զորա-բանին զինուորականները և զինուորներից մի քանի: Գոն Կարյոսի որդիքը, որոնք զը-տանվում էին Գոն-Կարյոսի զորքում, ըն-դունելին նոյնպէս Ալֆոնսի իշխանութիւնը: Ցանկանալով զինուորական կարողանաց մի գունդ և մի փոքր թիւ հեծելազորի խումբ հնազանդեցան կառավարութեան: Կարյո-սեան զինեալ լինելու ընդունեց Ալֆոնսի իշխանութիւնը Բայոնում գեապանի ներ-կայութեամբ և ճանապարհ ընկաւ դէպի Մարտի: Կարյոսեանց առաջնապահ զոր-քերը համբուրում են կառավարութեան զորքերի հետ: Խաղաղարարական յայտա-րարութիւնները բաղմունքում են չըջակա-լումը:

Կարերային վարմունքի դէմ Գոն Կար-յոսը հրատարակեց հետեւեալ հրովարտակը: «Ունեւորդ ի նկատի եմ թագաւորական զորքերի զինեալ կապիտան Գոն Ռոմա-նա—Կարերին և Գրիլին, Մարտի 24-ին Գոն Կարյոսի մարտիկը ազնուկը և դաւա-ճանութիւնը, ստանալով զգուշում եմ նորան բոլոր պատուանշաններից, աստիճաններից անաղանդներից և շքանշաններից, որով զար-գարել էին նորան իմ նախորդները: Կա-րյոս Եղբւր և Զեղը և հրամայում եմ նո-րան բռնած ժամանակը մասնակց արարա-դատութեան ձեռքը, որ յանգանաց համա-պատասխան վճիռ դրիկ նորա վերայ: Այս հրովարտակի կատարումն յանձնում եմ իմ զինուորական նախարարին»:

ԱՆԳՂՈՒ
Անգլիական լրագիրը շատ զբաղւած են Բիրմանիայի կայսրութեան հետ ան-բաւականութիւնն ծագելու հարցով: Ինչ-պէս յայտնի է Անգլիական զինուորական Մարզարկին մի ճանապարհորդութիւն սկսեց դէպի Չինաստան Բանդի վերայով և ճա-նապարհին սպանուեցաւ մի խմբից: Թէպէտ այդ անգլիկ մանրամասնութիւնը տակա-ւին պարզված չեն, բայց այնու ամենայնի-անգլիացիք զբաղանալու մեղադրում են Ալֆոնսի աղբուրները, որ թող է տուել, գուցէ և հրամայել է սահմանակից թափառականնե-րին յարձակելու: Գնապարհորդների վե-րայ, որոնց յանձնել էր անգլիական կա-ռավարութիւնը հետապնդելու այդ երկրից, ծանօթանալու նորա բերքերին և ճանա-պարհներին Պէտք է ասել, որ անգլիաց-ւոց այդ կատարած մասնաճի հաստատում է նորանով, որ Բիրմանական աղետական-ները շատ երկուք են քաշում Անգլիայի աշխարհակալական ձգտումից: Եթէ անգ-լիացւոց յաջողի ճանապարհ բանալ դէպի Չինաստանի արեւմտեան նահանգները Բիր-մանիայի հողի վերայով, այն ժամանակ նոյա բարձր դատարարը կ'ընկնի իւր ար-տոնութիւններից այդ յարաբերութեանց մէջ և շատ կարելի է, որ նոյն իսկ Բիրմանի-այի անկախութիւնը ենթարկվի վտանգի: Ստորակալների վաճառականական յաջը-ղութեանց շնորհիւ Բիրմանիան զբիւրջ իւր լաւ գաւառներից Բենգալեան ծոցի մօտ: Մովի կողմից սեղմված անդրկայաններից, որ հաստատվեցան Ռանգունում, նորա շատ հասկանալի կերպով երկուք են քաշում միևնոյն բանից և իւրեան վերայ Չինական սահմանի կողմից: Եթէ Բիրմանացւոց տեղը լինէր մի աւելի քաղաքակրթեալ ժողո-վուրդ, անկասկած կարող էր օգուտ քա-ղել այդպիսի դրութիւնից, բայց Բիրմա-նացիք չեն հասկանում իւրեանց երկրի աշ-խարհագրական դրութեան օգուտները: Եթէ Բիրմանիան իւրեան Բենգալեան անկախ-րեց ինքնուրուքում են Բիրմանացւոց ա-ռանց ուշադիր լինելու, որ կարող են նո-րա համբերութիւնից հանել: Այսպէս Բիրմանի մի քանի տարի ստանալու առաջ Բիրմանական Կալսուրը դեպքն ու-ղարկեց Լոնդոն առանց նախապէս ծանու-ցանելու զորա մասին Հնդկաստանի անգ-լիական նահանգապետին: Անգլիական կա-ռավարութիւնը դեպքն ուղարկեց Հնդկաստանի կառավարչական բաժնի: Այդպէս Անգլիան կարող էր վարդիլ իւր հպատակների դեպքն ուղարկել հետ և ոչ անկախ կայսրի: Այդ վարմունքը շատ վայ-րացրեց Բիրմանիայի կայսրին, բայց չունե-նալով ոչ բացարձակ պատերազմով վը-րձիկները լինելու: Անգլիայից, նա աշխա-տում էր զոնի մանր զործողութիւններով վըձիկները լինել զործ զննելով ամենա-տեսակ խորամանկութիւնները նորա դէմ: Գործնում է կայսրութեան անգլիացւոց զայ-րոյթը Մարզարկի մահուան ատկութիւն: Բայց յոյս կայ, որ այդ բանը մեծ անբաւա-նութիւն չը զարթոնցի անգլիական և Բիր-մանական կառավարութեանց մէջ, մինչև որ անկողնակից քննութիւնը չըբացարկի Մարզարկի մահուան պատճառը և Բիրմա-նական կայսրութեան յանգանակի աստի-ճանը այդ զործումը:

ՊԱՏԱՄԱՆԻ

Ի պատասխանի պ. Պաղոս Գաթանանցի հրատարակած ի շարժողականը թերթին, ինչպէս եմ թող տալ ձեր թերթի մի-ջոցաւ հետեւեալ մի քանի հարցերը ա-ռաջարկել պ. Գաթանանցին:

ա. Պ. Գաթանանցը իւր կարգաւորած առանց ծանուցելու և յերկրեւ հասկա-նալու ընդունակութիւն ունի:

բ. Պ. Գաթանանցը Գեղամեանցի խա-լիքան ուսումնարանի չորրորդ (Թող Գա-թանանցի խօսքով լինի երկրորդ թէ կող-նակալութեամբ) դաստնից արտադրուած լինելուն պատճառը և պատճառները զի-տէ և եթէ դիտէ ու ճշմարտութիւնը բը-րանելու և խոստովանելու քաջութիւն ունի, թող վիայել թէ Գեղամեանցի ար-տադրուած լինելը նրա համար պատիւ է թէ անպատուութիւն:

գ. Աւստրալիայի «մատաղահասակ» երե-տասարդների և ուսումնարանում սովորող աշակերտների միջոցաւ Գեղամեանցի կա-ղմած խմբի նշանակութիւնն և պաշտօնը հասկանալու: Զառ ինչք ունի՞ արեւելք պ. Գաթանանցը և եթէ ունի թող կամ աննականաբար քննէ այդ խմբի զործու-նելութիւնը և կամ ցոյց տալ և հաստա-տէ թէ յիշուած Գեղամեանցը նոյն խմբի չարտերին մէջ սաղաթեցութեան (?) սեր-մունք է ցանում:

դ. Աստիճան է արեւելք պ. Գաթանա-նանցը, որ նոյն խմբի անդամների մեծ մա-սը հասկացողութեամբ էլ, զարգացմամբ էլ և բարոյական արժանաւորութիւններով էլ իրանից անհամեմատաբար բարձր է:

ե. Ունի՞ պ. Գաթանանցը իւր ձեռքի մի որեւից փաստ իւր այն ասանքին հա-մար թէ «Գեղամեանցը մեկիւր է ցանում զործման Աւստրալիայից աշխարհի» և ե-թէ ունի, թող բարեհաճի լոյս աշխարհ-հաղել:

զ. Կարողեա Սրբազանի կատար քաղա-քական իշխանութեան կողմից անկաւեր ճանաչուած լինելն արդէն շատ տարիներ առաջ կատարուած և բոլոր աշխարհին յայտնի եղած իրողութիւն է, հիմի պ. Գաթանանցը «Ինքնադրոյնից» և այն աստիճանով թէ «Գեղամեանցի կատար անկաւեր ճանաչուած չունի քաղաքական իշխանութիւնը ոչ մի կողմից» (ի թէ՛ն և անդր է վըձի՛ն), նոյն կատար վաւերականութիւն կատարեց և եթէ կատարեց իրանից աղբիւր և եթէ ղեկայեց ինչ օգուտ կայ, ապաւանք Գա-թանանցի:

է. Եթէն պ. Գաթանանցը զանաւորու-թեան արդէն աղբաւորաց զանաւորու-թեան հաղաթարած եղող պարտներից մէկը ղեկը զանաւոր չլիք արած բայց շնոր-հակութիւնից, բայց հեռատես Գաթանա-նանցը կերպաւորե՞ր, որ նոյն հաղաթար-ածները միշտ և ամեն ժամանակ լինին անձ-նանուէր և բարեկեցի՞ անձներ:

զ. Եթէն պ. Գաթանանցը ուշադրու-թեամբ և Բզմունք, Թոմասի (Մեկնութե-ր) և Լուսնակալի տեղեւորում ենը) քաղաքի յոյժաւանքը 1872 թուից սկսեալ Մեղրի մէջ և Գեղամեանցի զը-րուածքները «Հայկական Աշխարհում», Մե-ղրում 1866—1871, կարող է մի կէտ, մի բառ, մի նախադասութիւն դուրս դն-ել, որով ազդեցութիւն թէ յոյժաւանք պա-շտօնները զը՛հէ է մի քանի ետական ա-շխարհի օգուտն:

ա. Մարաշի Գրիգորիոս Արքեպիսկոպոս Մաղիսեանցը կընդունէ՞ և իւրան համար պատիւ կը համարի՞ արեւելք, Գաթանա-նանց, ձեր չափազանց և սուտա-կապաւս վաւերացները նոյն սրբազանի մա-սին:

բ. Եթէ ուրիշ զուգուրով սկսի խա-ղալ չէ այլ իրողութիւն է, փաստ է, թող հաստատէ պ. Գաթանանցը իւր ասած-ները Պարպեան գիր. Սուրբաւս վարդապետի մասին: Սուրբաւսի նման մարդը նրա ե-ռանգը, սկզբունքը, և ուղղութիւնը ճա-նաչելու, բնութեւնը և քննելու յանգանակ-թիւնը յանձնուած կ'ընի՞ արեւելք պ. Գա-թանանցը, այն լիզուն, որ փողոյների

համար աւելի լինելու համար է նշանակ-ուած, ինչպէս ասում է մարզաբն:

Բզմունք:

ՄԱՆՐԼՈՒՐԵՐ

Բերլինում կարմուկ է նորեւում Եռուրդը-րի մէջ լուսաւորութիւն տարածելու ընկերու-թիւն: Կարծ միջոցում նորան յաջողուել է տարածելու ամբողջ Գերմանիայում և նորա անդամների թիւը անել է երեք հազարից աւե-լի: Մինչև այժմ ժողովը և 35,000 թաղե-ր, ծախս են արել 12,000 թ.: Ընկերութիւնը շատ քաղաքներում հիմնում է բաժանուններ և այս բաժանունների վերայ պարտք է դրած տարածել ամբողջ միջօրտակար տեղեկութիւն-ներ և իրերի վերայ ուղիղ հայեացք դաստա-տութիւնների և խօսակցութիւնների միջնոր-դութեամբ: Այս նպատակով նորա ուղարկում են զանաւոր քաղաքներ դաստաւաններին, նոյն-պէս յանձնում են իւրեանց անդամներին անկ-զատախօսութիւններ: Մինչև այժմ մի ասուրայ մէջ արդէն 400 դաստաւանութիւններ են կղը-րացի սորանից ընկերութիւնը միտք ունի հիմ-նել ուսումնարաններ և հիմնածններն օժա-նակութեան հասցնել: մինչև այժմ բացել են ասան և ութ նոր ուսումնարաններ:

Նոյն կերպիւ ընկերութեան աշխատութեամբ հիմնում է ժողովրդի համար քառասուն նոր զբոսայրաններ, այս զբոսայրանների համար կարելի են ցուցակ, միշտ առաջարկում են կարգաւոր օգտակար զբոս, ապաւն են իոյ-նուրդներ հաստատուել և հիմնելու այդպիսի զբոսայրաններ և միշտ մասնակցում են զբոս-գնելու մէջ, որ ցանկացողի համար աւելի ար-ժան է նստում, քան եթէ առնէին զբաղմա-նանցներում:

Աւստրալիայի «Allg. Zeit.» լրագրին հաղո-րում են, «Բարդ Աւստրիայի եկած պաշտօնական երկրորդ հաղորդում են, որ աստիճանը զաւա-տար յիշատակարանների մէջ գտել է Բարդ-նեան աշտարակայինութեան պատմութիւն (էգիպտոս): Անցեալ տարի նոյն գիտնականը է և նոյն իմաստարանում գտել էր և տիեզեր-կան ջրանդրիի պատմութիւնը:

Գաթանանցի գրում են Ռեյնի ֆոնց ընկե-րութեան, «Եթէպէտ յանգանութիւն է զուչա-կել ապագան, բայց այնպէս է թուում, որ նորա սրբա պսժմ Եռուրդ տանջվում են, երկու ամից գերեզման իջած կը լինի, եթէ նրանց չուտով առատ օգնութիւն չը համար:

Գաթանանցի առողջապահական տոնանը ահա մի ամբողջ ամիս է, որ նշանակել է երկու թիւի և վճռել է առ նրանց հարկաւոր զեղո-րացի, որ գնան ստիպանով դաստններում հի-ւանդներին օգնութիւն տալու համար, բայց թիւիցները գեւ. Գաթանանցին են, որովհետեւ ա-ռողջապահական վարդութիւնը փող չունի նո-րա ճանապարհի ծախսը հողաւոր համար Այժմ Անդրիայի հիւպատոսը առաջարկել է Ռեյնի ֆո-նց ընկերութեանը տալ այս թիւիցների ճա-նապարհի ծախսը:

Շատ տարի չէ որ Եւրոպայում սկսել են գործ դնել ձիւ միջոց իրեր ժողովրդական կի-

րակուր, բայց ինչպէս երևում է այս մ գործածութիւնը մեծ առաջացիւթիւն է նաւում:

Փարիզում ձիւ առաջին տղանդարանը հա-տատկեալ 1866 ին եւ 1866—1867 մարթում աղ սպանդարանուցում 2,132 ձի, էշ, ջոր 1869-ին այսուհի մոլթած կենդանիների թիւ հասել է 2658-ի: այս միջոց գործածութիւն չարմանկում է աւելանալ յետագայ տարիներում: 1872 մարթուէկ են 5,732 կենդանի: Ի 1874 ին սպա թիւը հասել է 7184-ի, որից ցից տալու է զուտ միւս 1,295,520 կիւրդաւոր:

Մարտի 1-ից հաղորդում են Պալից Allg. Zeit. լրագրին: Անտառայինը հասած լուրերը ա-նա այնպէս սարգափելի չեն ինչպէս այժմ, որ լուրերն փար առ փարք տեղեկանք և մա-նուր օգնութիւնները սկսում են հասնել հի-ւանդ գտնաններին, բայց էլի նեղութիւնը շատ մեծ է, մասնաւոր զիւրերում: Մինչև ա-յժմ Ռեյնի ֆոնցի հաւաքած դուրսը 14,000 ֆունտ սակից: Իսկ Աւստրիայի և նորա մեր տուածը 25000 տանգիւնս իւրոյ կառավարութիւնը ամեն ճիշդ գործ է գնում քանի կարելի է չուտով հասցնել նեղութիւն կրօններում ուտելիք, հանգիւնդներ, սերմն ցու ցուն և առաւոր հողագործութեան հա-մար:

Անգլիական «Ateneum» օրաթիւը հաղորդու- է, որ անգլիական երեկը հնազանդ Ժողով Ար-աւ Բիրմանեան իմաստարանում աստի զրա-ւոր յիշատակարանների մէջ գտել է Բարդ-նեան աշտարակայինութեան պատմութիւն (էգիպտոս): Անցեալ տարի նոյն գիտնականը է և նոյն իմաստարանում գտել էր և տիեզեր-կան ջրանդրիի պատմութիւնը:

ՊԱՏԱՄԱՆԻ ԽՈՒՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Պետերբուրգ. պ. Գ. Գ. Լաֆալտրութեան միջոց մնաց ձեր եթըր ուրիշ, որ ուղար-կած էլը մեզ այս տարուայ Մեկուրի տա-րեկան բաժանորդագրիւր: Կամի՞ր, որ մեկը այսուհի այդ փողը մէկին յանձնելը, կամ թողնելը մեզ մօտ միւս տարուայ հաղոր-դում:

Ազգային պ. Ն. Լաֆալտրութեան Սրբ. Ա-րեւ արքեպիսկոպոսի երկաւորութիւնը դեռ ևս հրատարակու-ած չէ, ուրիշ մեկը չենք լինել կարող ձեղ ուղարկել նորան, նայեալ չենք կարող ունիլ տեղեկութիւն տալ ձեղ պատմութեան մասին, բայց նորա համա-ուստ բովանդակութիւնից, որ դուր արդէն կարգացել է ք Մեկուրի մէջ ապաւս յայ-տարարութիւնում:

Խ մ ա զ ի ր Պ. ՍԻՄԵՐՆԱՆՅՈՒՆ
Հ ր ա տ ար ա կ ի է Հ. ԵՄԵՐՈՒՆԱՆՅՈՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երեւոսեան Հայոց Աղապար—Հոգեւոր դպրոցի Հոգաբարձու-թիւնը նշանակում է աշխարհաստեղծութիւն (տօրգ) և երեք օրից յե-տոյ կրկնաճրգախօսութիւն (պերեատօրփիլ) կապուալ (իշարոյոյ) տարու նոյն դպրոցի կալեւածքը, այն է նորակաւոյց չորս կրպակ-ներ (դուքան) և մի նիւղ (սարգաւի) որ գտնուում են Սօլա-տակի փողոցում: Երեւոս. Հին դպրոցի հարաւս լին կողմը: Պայմանա-թուղթը (կանգիցիւն) ցանկացողը կարող են կարգաւ Հոգաբար-ձութեան ղեկանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակիէից և տօնե-րից, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 12 ժամի կէսօրի, և աճը-դախօսութեան և կրկնաճրգախօսութեան օրը ներկայանալ նոյն դպրոցումը Հոգաբարձութեան խորհրդարանի մէջ օրինաւոր դրա-ւականաւ, որ պիտի լինի կամ անանուն բանիկը գրամատուղթ (բանիկ բիլիթ) կամ առձեռն գրամ (նաղգ փող) համաձայն պայ-մանաթղթի: Աճրգախօսութիւնը լինելու է 1873 թուականի ապրիլ ամսը 2 ին և կրկնաճրգախօսութիւնը նոյն ամսը 5 ին երեկո-յեան 6 ժամից ց9 ժամի: